

матеріали поховань в різних інтерпретаційних напрямках. Початок таких досліджень було покладено Едвардом Тейлором («Первісна культура») та Джеймсом Фрезером («Золота гілка») [Фрезер 1998]. Дослідники вважали, що особливості та різновиди поховального обряду різняться відповідно до первісної міфології та релігійних вірувань. На початку ХХ століття з'являються праці Роберта Гертца та Арнольда ван Геннепа. Франц Боас і Альфред Крьобер, представники культурно-історичної школи, взагалі вважали, що поховальних обряд є найменш корисним при реконструкції історії культури, через свою нестабільність та постійні зміни. На противагу вищезгаданим дослідникам виступив засновник школи «нової» або «процесуальної» археології – Л. Бінфорд, який спираючись на археологічні матеріали, довів консервативність поховальної обрядовості для суспільства.

Мабуть, найбільш цікавим, в контексті саме нашого дослідження, є напрям, який виник в середині 80-х років ХХ століття в Англії на чолі з археологом Іеном Ходдером, що активно критикував засади «нової археології». Представники пост-процесуальної школи намагались за даними археології відтворити, серед іншого, духовну культуру та релігію прадавніх суспільств. Шведський дослідник Андерс Калифф вважає, що поховальна практика може інтерпретуватись як система ритуалів, що базуються на розумінні (сприйнятті) людьми минулих епох проблем життя та смерті. Він вважає, що пам'ятки старовини, які ми називаємо могильниками, виконували, окрім своєї основної функції – місця поховання – також і функцію ритуальних центрів. Олександр Грамш, в своїх дослідженнях повертається до ідеї «обрядів переходу». Він вважає, що суть усіх релігійних дій, що проводяться під час і після поховальної церемонії, спрямована на відтворення єдності та стабільності спільноти перед обличчям смерті.

У всіх визначеннях, які були запропоновані вище, поховальний обряд класифікується, як ряд дій, що проводяться живими представниками спільноти по відношенню до померлого одноплемінника. Ці дії можуть мати, як раціональне, так й ірраціональне значення. Мета їх зазвичай обумовлюється рядом факторів з повсякденного життя колективу.

УДК 352.07:316.346.32-053.9 (477)

ДИЛЕМИ ДЕРЖАВНОЇ ПОЛІТИКИ ЩОДО ЛЮДЕЙ ПОВАЖНОГО ВІКУ

В. П. Кіпень

Україна входить до 30 найстаріших країн світу. Згідно з національним демографічним прогнозом, на період до 2025 року частка осіб віком від 60 років становитиме 25 %, а у 2030 році – понад 26 %. Нині люди після 60 років становлять 23 % населення країни. Від ефективної державної політики щодо такої значної частини суспільства залежить великою мірою розвиток і благополуччя всієї країни. У січні 2018 року Кабінет міністрів України своїм розпорядженням схвалив Стратегію державної політики з питань здорового та активного довголіття населення на період до 2022 року [1]. Документ передбачає комплексні заходи щодо підтримки громадян похилого віку, забезпечення їх активної участі в суспільному розвитку, підвищення якості життя, захисту прав. Поки що абсолютна більшість людей у віці державною політикою та своїм становищем незадоволені, що переконливо показали президентські вибори.

Нагальною потребою постає необхідність суттєвих змін в державній політиці. Кроком в цьому напрямі буде імплементація Стратегії як на національному, так і на локальному рівні, розробка і впровадження системи заходів в місцевих громадах, що в значній мірі залежить від органів місцевого самоврядування. Така робота повинна базуватись на конкретних дослідженнях. Зроблене нами дослідження в п'яти містах (Вінниці, Житомирі,

Миколаєві, Полтаві та Слов'янську) стану справ щодо політики на місцевому рівні відносно людей поважного віку проявило низку дилем [2].

Найбільш гострими сьогодні проблемами більшості людей поважного віку в Україні, як показало соціологічне опитування, є задоволення базових вітальних життєвих потреб – у відповідному для свого віку харчуванні та підтриманні здоров'я через обмежений доступ до медикаментів та лікування. Високу гостроту для половини опитаних ЛПВ має проблема комунікації з органами влади та соціальними службами, де приходиться вирішувати різні життєві потреби. Оцінки ЛПВ щодо того, як до них ставляться державні і місцеві органи влади, як слухають їх при зверненнях, як враховують їх потреби не дають підстав для особливого оптимізму. Абсолютна більшість респондентів, опитаних в містах країни, стверджують, що державні і місцеві органи влади взагалі не дослухаються до людей похилого віку, не запитують про потреби конкретних осіб, навіть коли можуть це робити. Ще одним свідченням складностей у людей поважного віку є розповсюджені відчуття упередженого ставлення до себе, як літньої людини, при зверненнях до органів місцевої влади чи соціальних служб, з чим стикались часто чи інколи абсолютна більшість – 57%. Дослідження показує внутрішню направленість в своїх соціокультурних орієнтаціях більшості ЛПВ на той чи інший спосіб активності для повноцінного життя та заперечення ними трактування свого стану і своєї соціальної групи як обтяжливого для всіх і безплідного згасання.

При вимірі розповсюдженості базових установок на життєву позицію найменш розповсюдженою виявилась активістська життєва позиція, згідно якої «люди поважного віку мають бути відкриті до змін, намагатися самостійно вирішувати проблеми, пов'язані з віковими змінами, у відповідності до своїх фізичних можливостей». Її поділяють 10% опитаних. Протилежну позицію пасивно-патерналістської направленості поділяють майже в 4 рази більше людей – 38%, вибравши відповідь «люди поважного віку мають право очікувати від держави вирішення їх проблем, відповідальності різних соціальних інститутів за забезпечення їх старості». Найбільшою популярністю серед опитаних користується проміжна, серединна позиція щодо прийнятної для старшого віку життєвої позиції, коли «потрібно, щоб і самі люди докладали зусиль для вирішення своїх проблем, і держава допомагала активно літнім людям». Її вибрали 45% респондентів.

Очікування людей у віці від різних соціальних інститутів демонструють наступне. Найбільш підтримуваними позиціями стали пов'язані з матеріально-фінансовими сторонами життя літніх людей. Беззаперечне перше місце з двома третинами голосів опитаних – 67% – отримав посил до влади «проводити осучаснення та підвищення пенсійних виплат людям». Друге місце з 39% підтримуючих за рекомендацією «виділяти цільове фінансування спеціальних програм для людей похилого віку». Пріоритет цих позицій цілком закономірний, враховуючи складний матеріальний стан дуже значної частки ЛПВ. Разом з тим, дуже важливим є підтримка значною часткою опитаних заходів і кроків, безпосередньо не пов'язаних із збільшенням матеріальних виплат. Зокрема, майже третина вважають, що треба «забезпечити ефективність та доступність всіх заходів і програм для літніх людей» (32%) та «надавати людям поважного віку більше можливостей для праці і заробітку» (31%). Більше чверті хотіли, щоб «більше цікавились думкою людей поважного віку щодо питань розвитку громади» (27%).

Опитування людей поважного віку зафіксувало значні труднощі при їх взаємодії з органами місцевої влади та службами. Лише 8% вказали, що складнощів та перешкод не існує. Серед відповідей інших найчастіше підкреслювали наступні труднощі: черги (37%), тривалий час на відповідь (20%), відповіді як формальні відписки (19%) та байдужість і хамство у спілкуванні (17%). Виправлення цих недоліків – нагальна задача.

Проаналізовані нами прийняті міськими радами програми соціального захисту населення важливі, проте недостатні. Основна їх направленість на матеріальну підтримку найбільш вразливих категорій населення. Серед цих категорій і значна частка людей поважного віку. Проте для всіх розглянутих міських програм характерними є дві особливості, що роблять їх недієвими інструментами впливу на активізацію та включення

літніх людей в життєдіяльність громад. Перша – програми мало націлені на сприяння розвитку активності літніх людей, залученості їх до соціально дієвої позиції в громаді. Друга - дана група розмита серед інших вразливих груп і особливі потреби, специфіка інтересів та запитів людей поважного віку не враховуються в достатній мірі.

Проблема залученості людей у віці в своїх громадах усвідомлюється частиною суспільства і органів місцевої влади, але залишається мало актуалізованою для значної кількості державних і недержавних організацій. Тому її актуалізація в роботі місцевих органів влади та структур громадянського суспільства є важливим напрямом формування більш ефективних політик на місцевому рівні щодо літніх людей. Доцільно для цього розгорнути відповідну інформаційну кампанію та роботу з відповідальними працівниками органів місцевого самоврядування. Зініціювати серії громадських слухань та тренінгів зі спеціалістами, що працюють з людьми поважного віку. При роботі з людьми поважного віку громадському сектору та відповідним комунальним структурам варто також приділяти увагу подоланню розповсюджених стереотипів вивченої безпорадності, пасивності та відчуження, пропонуючи нові позитивні стратегії особистої поведінки літніх людей. Більш активно залучати з громадських організацій фахівців з формування громадянських компетенцій і фахівців з активізації людей поважного віку.

В рамках виконання Стратегії необхідно розробити місцеві цільові комплексні програми активізації потенціалу людей поважного віку. Включити до їх розробки на паритетних засадах спеціалістів органів місцевого самоврядування та представників структур громадянського суспільства, що працюють з людьми поважного віку.

Література

1. Стратегія державної політики з питань здорового та активного довголіття населення на період до 2022 року. URL : zakon.rada.gov.ua/laws/show/10-2018-p

2. Кіпень В. П. Люди поважного віку в Україні: потреби, цінності та взаємодія з органами влади. Вінниця : Видав. ФОП Дмитрієва С.О, 2019. 56 с.

УДК 32-027.21:316.77

МЕРЕЖА ВПЛИВУ ЮЛІЇ ТИМОШЕНКО У ВІННИЦЬКІЙ ОБЛАСТІ НАПЕРЕДОДНІ ВИБОРІВ ДО ПАРЛАМЕНТУ 2019 р.

В. Ф. Кокорський

Ставлячи за мету визначення потенціалу Ю.Тимошенко на Вінничині перед парламентськими виборами 2019 р. ми підтримуємо визначення політичної мережі або мережі впливу як набору відносно стійких неієрархічних взаємозалежних відносин, що поєднують множину акторів, які поділяють спільні інтереси щодо політики і обмінюються ресурсами для досягнення визначеної мети шляхом налагодження відносин співробітництва [1]. Вона сформована навколо обласного представництв партії та депутатського корпусу, представленого в місцевих радах регіону. За даними «Опори», партійна організації ВО «Батьківщина» в області включає 772 осередки і є п'ятою за розгалуженістю в Україні [2]. Формальний і неформальний контроль над процесами, що відбуваються в них, а також діяльністю депутатів місцевих рад здійснює багаторічний голова обласної організації партії Людмила Щербаківська. Вона була призначена на посаду виконуючого обов'язки голови обласної організації в 2010 році, а до цього з січня 2009 року очолювала вінницьку міську організацію «Батьківщини» [3].

Її досить скандальне входження в нинішню владу почалося з Революцією гідності, коли 25 січня 2014 р багатотисячний Майдан зайняв приміщення ОДА та створив Вінницьку